

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Gelis 06.02.2021
Published /Yayınlanma 30.04.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Ergür, Ç., Işık, B. Özdemir, M. & Ataman, A. (2021). Lise öğrencilerinin lakap algısı üzerine bir araştırma. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(68), 831-840.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2393>

Çiğdem ERGÜR
<https://orcid.org/0000-0003-4706-4434>
Milli Eğitim Bakanlığı, Adana / TÜRKİYE

Bayram IŞIK
<https://orcid.org/0000-0001-6244-8837>
Milli Eğitim Bakanlığı, Adana / TÜRKİYE

Mehmet ÖZDEMİR
<https://orcid.org/0000-0003-2052-6926>
Milli Eğitim Bakanlığı, Adana / TÜRKİYE

Ahmet ATAMAN
<https://orcid.org/0000-0003-4956-1901>
Milli Eğitim Bakanlığı, Adana / TÜRKİYE

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN LAKAP ALGISI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA A RESEARCH ON HIGH SCHOOL STUDENTS' PERCEPTION OF NICKNAMES

ÖZET

Lakap, bir kimseye veya bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan addır. Lakap, asıl ada sonradan eklenen ve kişinin herhangi bir özelliğinden dolayı verilen isimdir.

Bu çalışma ile lakapların; insanın psikososyal dünyasının şekillenmesinde son derece önemli görülen ergenlik dönemi içerisinde bulunan lise öğrencileri tarafından nasıl algılandığı, arkadaş ilişkilerini ne ölçüde etkilediği, ders içi faaliyetlerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu konusuna açıklık getirmek amacıyla yapılmıştır.

Anket tekniğinin kullanıldığı bir alan araştırması olan çalışma, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Adıyaman il merkezi 6 farklı tür lisede eğitim gören toplam 3263 lise öğrencisinden oluşan evrende tesadüfi 527 lise öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Fakat 47 tanesi geçerli bulunmadığı için araştırma dışında tutulmuştur. Sonuç olarak araştırmanın çalışma grubunu 480 lise öğrencisi oluşturmaktadır.

Araştırmacılar tarafından oluşturulan 3'ü kişisel bilgileri (cinsiyet, sınıf ve algıladığı akademik başarı) içeren toplam 18 kapalı sorudan oluşan anket formu 2020 yılı aralık ayının ilk üç haftası içinde çevrim içi yöntemle elektronik olarak uygulanmış, toplanan verilerin çözümlenmesinde SPSS 22 istatistiksel paket programı kullanılmıştır.

Öğrenci, duymaktan çekinmediği, kendisine yakıştırdığı uyumlu hissettiği bir lakabı aldığı zaman daha sosyal bir birey haline gelmektedir. Samimi, kendine yakın hissettiği kişilerce kendisine lakapla hitap edildiği zaman, kendisine güven veren ortamlarda, lakaplardan alınmadığı zamanlarda öğrenci pozitif etkilenmektedir. Duymaktan hoşlanmadığı, kendisini inciten ve kişiliğiyle alakalı olmayan lakaplar ise öğrenci üzerinde olumsuz etki yaratmakta, kişiyi bireysel ve sosyal sorunlara itebilmektedir.

Okul rehberlik servisinin sınıf içinde ve okulda diğer öğrencilere sürekli lakap takan ve bu nedenle olumsuzluklar yaşayan öğrencilerle konuşma ortamı sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Lakap, Lise Öğrencisi, Akademik Başarı, Psikososyal.

ABSTRACT

A nickname is a name that is given to a person or a family, separate from their name and derives from a characteristic of that person or family. Nickname is the name that was added to the original name later and given because of any characteristics of the person.

With this study, it was made to clarify how nicknames are perceived by high school students in adolescence, which is considered to be extremely important in shaping the psychosocial world of people, to what extent they affect friendship relations, and what effect they have on in-class activities.

The field study in which the questionnaire technique was used, was conducted with randomly selected 527 high school students in a universe consisting of a total of 3263 in 6 different types of high schools in the 2020-2021 academic year. However, 47 of them were excluded from the study because they were invalid. As a result, the study group of the research consisted of 480 high school students.

The questionnaire form, consisting of 18 closed questions in total, 3 of which included personal information (gender, class, and perceived academic achievement), was applied electronically in the first three weeks of December 2020. SPSS 22 statistical

Issue/Sayı: 68

Volume/Cilt: 8

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

package program was used to analyze the collected data.

A student becomes a more social individual when he/she receives a nickname that he/she does not hesitate to hear, ascribes to him, and feels harmonious. Students are positively affected when they are called by their nickname by people who are sincere and close to them, in environments that give them confidence, at times when they are not offended by the nickname. Nicknames that he/she does not like to hear, that hurt him/her, and that is not related to his/her personality have a negative effect on the student and can push the person to individual and social problems.

The school guidance service should be provided with a conversation environment with students who constantly give nicknames to other students in the classroom and at school and therefore experience negativity.

Keywords: Nickname, High School Student, Academic Success, Psychosocial.

1. GİRİŞ

Lakap, bir kimseye veya bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan addır (Eren, Gözaydın, Parlatur, Tekin, & Zülfiyar, 1988.). Lakap, asıl ada sonradan eklenen ve kişinin herhangi bir özelliğinden dolayı verilen isimdir (Boyras, 2014).

Lakap, kişinin bariz bir özelliğini fark eden herkes tarafından takılabilir. Başlangıçta sadece takan kişinin kullandığı lakap, çevre tarafından tasvip edilirse ki tasvip etme lakabın kişiye uygunluğunun tasdiki demektir; yavaş yavaş yaygınlık kazanır ve alt kültür grubunun tüm üyeleri tarafından kullanılmaya başlanır. Lakap, zamanla öylesine işlerlik kazanır ki kişinin asıl adı kullanılmaz olur ve kişi sadece lakabıyla anılır. Lakaplar genellikle menfi çağrışımlar yaptırdığından dile getirilmesi, özellikle de kendi ortamı dışında, istenmediği için, birtakım sosyal ve psikolojik yaptırımlar uygulanmasına rağmen lakabın kullanımı bazen ortak kültür ortamına kadar taşabilir. Lakaplar, doğası gereği sahibinin yüzüne karşı özellikle de o kişiden yaşça küçük, makam ve maddi bakımlardan aşağı seviyede olanlarca söylenememektedir. Söylenildiği takdirde hoş olmayan manzaralar ortaya çıkmaktadır.

Lakap kullanımına öğrenciler arası ilişkilerde de sıklıkla rastlanmaktadır. Özenti, taklit sonucu öğrenciler de birbirilerine lakap ile hitap edebilmektedirler. Lakapların genel olarak öğrenci hayatına, arkadaşlar arası ilişkilere, öğrencinin ders içi performansına etkilerinin olduğu yapılan çalışmalar ışığında anlaşılmıştır. Öğrenciler, kötü bir lakap aldıkları zaman, derse gösterecekleri konsantrasyon, alaka, motivasyon konusunda eksikler yaşadıkları gözlemlenmiştir. Kötü bir lakabı olan öğrenci, kendisini sindirilmiş, bastırılmış hissetmektedir. Bu durum ona derse katılım aşamasında dezavantaj olarak etki edecektir. Lakapların, günlük yaşantıda da öğrenciyi sınırladığı, kısıtladığı dikkati çeken konulardandır. Toplumdaki lakap olgusu bireyleri etkilediğinden yeni kuşaklarca kabulü kolay olmuştur. Çevresinde herhangi bir lakap duyan bir kimsenin lakap kullanma, lakapla hitap etme istemi içerisinde olduğu toplumca kabul görmüş bir davranış biçimidir.

Lakapların, öğrencinin özgüvenini zedelediği, cesaretini kırdığı, ders içinde aktif bir katılımcı olmasını engellediği düşünülmektedir. Humphries, T.L. 1999 yılında yaptığı çalışmaya göre okul bahçesinde en sık görülen üç problem, kavga (%50), lakap takma (%17) ve arkadaşlarına küfür etmedir (%13). Öğrenciler lakap olgusu ile gündelik yaşamda karşılaştıklarından, intikam alma, karşıdakini incitmek, birini alay konusu yapmak, çevrenin ilgisini çekmek ve “kendinden zayıf olana acı çektirmek” (Mitscherlich, 1996) gibi nedenlerden ötürü lakap kullanımını alışkanlık haline getirmektedirler. Çevredeki insanların icra ettiği lakap olgusu onay aldığı, beğenildiği, çevrenin dikkatini çektiği zaman diğer öğrenciler tarafından da kullanılmaktadır.

Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Ankara’da 24 ortaöğretim kurumunda okullarda şiddet konulu bir araştırma yapmıştır. Bu kapsamda, 657 yönetici-öğretmen, 3600 öğrenci ve 290 veli üzerinde anket çalışması uygulanmıştır. Araştırma çerçevesindeki 60 maddeden oluşan öğrenci anketinde öğrencinin arkadaş çevreleriyle olan ilişkileri, çevreye, okul ortamına, okul personelinin yaklaşımına ve ailelerine ilişkin görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Elde edilen verilerde, öğrencilerin arkadaş çevrelerinde en fazla karşılaştıkları sorunların başında “lakap” takmanın (%10,1) geldiği görülmüştür (www.meb.gov.tr, 2007).

Öğrenci, duymaktan çekinmediği, kendisine yakıştırdığı uyumlu hissettiği bir lakabı aldığı zaman daha sosyal bir birey haline gelmektedir. Samimi, kendine yakın hissettiği kişilerce kendisine lakapla hitap edildiği zaman, kendisine güven veren ortamlarda, lakaplardan alınmadığı zamanlarda öğrenci pozitif etkilenmektedir. Duymaktan hoşlanmadığı, kendisini inciten ve kişiliğiyle alakalı olmayan lakaplar ise öğrenci üzerinde olumsuz etki yaratmakta, kişiyi bireysel ve sosyal sorunlara itebilmektedir.

Sosyoloji, psikoloji, felsefe, teoloji, antropoloji ve biyoloji alanlarında karşılığı bulunan çok boyutlu bir anlam şemasına sahip ergenlik (Çivilidağ, 2013), çocukluğun sonu ve yetişkinlik çağının ilk evresi olarak ifade edilen; bireyin zihinsel, fizyolojik ve cinsel olgunlaşma yaşadığı bir gelişim evresidir. Bu dönem, kimlik ve kişilik arayışının bir yansıması olarak sahip olunan psikososyal ve duygusal yapıdaki kırılganlıktan dolayı "kargaşa dönemi" kavramıyla sembolize edilmektedir (Cloutier,1994). Bu dönem, fizyolojik ve psikolojik anlamda yaşanan değişim ve dönüşümün bir uzantısı olarak bireyin iç dünyasında çelişkilerle en yoğun şekilde yüzleştiği bir dönem olarak karşılık bulur (Koç,2004). Bundan dolayı bu dönemde yaşanması muhtemel bir problemin fizyolojik, psikolojik ve sosyal yaşantıda olumsuz yansımalara kaynaklık etmesi kuvvetli bir olasılık olarak karşımızda durmaktadır. Bu yönüyle ergenlik döneminin sağlıklı bir süreç içerisinde tamamlanabilmesi, tüm yaşantıyı kapsayan nitelikte psikososyal sağlık açısından referans niteliğindedir (Cole ve Morgan, 2001).

1.1. Amaç

Bu çalışma ile lakapların; insanın psikososyal dünyasının şekillenmesinde son derece önemli görülen ergenlik dönemi içerisinde bulunan lise öğrencileri tarafından nasıl algılandığı, arkadaş ilişkilerini ne ölçüde etkilediği, ders içi faaliyetlerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu konusuna açıklık getirmek amacıyla yapılmıştır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışma grubu, sınırlılıklar, işlem, veri toplama araçları, verilerin analizi ve çözümü ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, anket tekniğinin kullanıldığı bir alan araştırmasıdır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Adıyaman il merkezinde 6 farklı tür lisede eğitim gören toplam 3263 lise öğrencisinden oluşan evrende tesadüfi 527 lise öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Fakat 47 tanesi geçerli bulunmadığı için araştırma dışında tutulmuştur. Sonuç olarak araştırmanın çalışma grubunu 480 lise öğrencisi oluşturmaktadır.

2.3. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Adıyaman il merkezinde eğitim gören 480 lise öğrencisi ve anketten elde edilen bulgular ile sınırlıdır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Anket formu 3'ü kişisel bilgileri (cinsiyet, sınıf ve algıladığı akademik başarı) içeren toplam 18 kapalı sorudan oluşmaktadır.

2.5. Ön Uygulama

Araştırmaya katılmayı kabul eden ve örnekleme çıkmayan 20 lise öğrencisine ön uygulama yapılmış, anket formunda yanlış anlaşılan veya anlaşılmayan sorular düzeltilerek ankete son şekli verilmiştir.

2.6. İşlem

Araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu 2020 yılı aralık ayının ilk üç haftası içinde çevrim içi yöntemle (Google formlar) elektronik olarak toplanmıştır.

2.7. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin çözümlenmesinde SPSS 22 istatistiksel paket programı kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde yüzdelik frekans ve çapraz tablo testi kullanılmış, veriler, tablolara ve grafiklere dönüştürülerek yorumlanmıştır.

Anketin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,75 olarak bulunmuştur.

3. BULGULAR

Tablo 1. Öğrencilerin Kişisel Bilgiler Formuna Göre Dağılımı

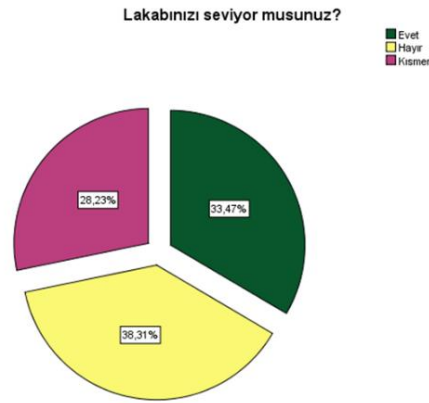
Tamıncı Özellikler	Kişi	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	255
	Kadın	225
Sınıf	9	110
	10	141
	11	164
	12	65
Algıladıkları Akademik Başarı	Çok İyi	74
	İyi	196
	Orta	188
	Kötü	16
Çok Kötü	6	1,3
Toplam	480	100

255 (%53,1) Erkek, 225 (%46,9) kadın olmak üzere toplam 480 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Öğrencilerden 110'u (%22,9) 9.sınıf, 114'ü (%29,4) 10. sınıf, 164'ü (%34,2) 11.sınıf ve 65'i (%13,5) 12. sınıftır. 74 öğrencinin (%15,4) ders başarı durumlarının çok iyi olduğu, 196 öğrencinin (%40,8) ders başarı durumlarının iyi olduğu, 188 öğrencinin (%39,2) ders başarı durumlarının orta olduğu ve 16 öğrencinin (%3,3) ders başarı durumlarının kötü olduğu görülmüştür.

Tablo 1. Bir Lakabınız Var Mı? Sorusuna Verilen Öğrenci Cevapları

	Kişi	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	248	51,7	51,7	51,7
Hayır	232	48,3	48,3	100,0
Toplam	480	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan 480 lise öğrencisinden 248'i (%51,7) bir lakabının olduğunu belirtmiştir.

Şekil.1: Lakaba Karşı İlgisi

Lakabı olan lise öğrencilerinin 95'i (%38,3) lakaplarını sevmediklerini, 83'ü (%33,4) lakaplarını sevdiğini, 70'i (%28,2) lakaplarını kısmen sevdiğini söylemiştir.

Tablo 3. Lakabı Veren Kişi

	Kişi	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Ailem	8	1,7	3,2	3,2
Arkadaşlarım	216	45,0	87,1	90,3
Akrabalarım	5	1,0	2,0	92,3
Öğretmenim	11	2,3	4,4	96,8
Diğer	8	1,7	3,2	100,0
Toplam	248	51,7	100,0	
Sistem Dışı	232	48,3		
Toplam	480	100,0		

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin 216'sı (%45) lakabı arkadaşının verdiğini söylemiştir.

Tablo 4. Cinsiyet ile Size İsminizle Mi Yoksa Lakabınızla Mı Hitap Edilmesini İstersiniz? Sorusuna Verilen Cevapların Karşılaştırması

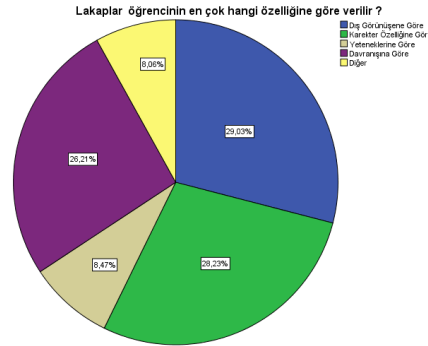
		İsmimle Hitap Edilsin	Lakabımla Hitap Edilsin	
Cinsiyetiniz?	Erkek	135	25	160
		84,4%	15,6%	100,0%
	Kadın	69	19	88
		78,4%	21,6%	100,0%
Toplam	204	44	248	
	82,3%	17,7%	100,0%	
		100,0%	100,0%	100,0%

Lakabı olan erkek öğrencilerin 135'i (%84,4) ile lakabı olan kadın öğrencilerin 69'u (%78,4) lakap yerine kendilerine isimleri ile hitap edilmesini istediklerini söylemişlerdir.

Tablo 5. Cinsiyet ile Sizce Öğrenciler Neden Birbirlerine Lakap Takarlar? Sorusuna Verilen Cevapların Karşılaştırması

		Sizce öğrenciler neden birbirlerine lakap takarlar?						Toplam
		Karşısındaki Aşağılamak İçin	Komik Olmak İçin	Samimiyet Olduğu İçin	Karşısındaki Kişiyi Sevmediği İçin	Karşısındaki Kişiyi Kıskandığı İçin	Arkadaş Grubuna Ayak Uydurmak İçin	
Cinsiyetiniz?	Erkek	7	38	92	8	7	8	160
		4,4%	23,8%	57,5%	5,0%	4,4%	5,0%	100,0%
	Kadın	3	22	55	0	2	6	88
		3,4%	25,0%	62,5%	0,0%	2,3%	6,8%	100,0%
Toplam	10	60	147	8	9	14	248	
	4,0%	24,2%	59,3%	3,2%	3,6%	5,6%	100,0%	
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin 92'si (%57,5) lakap takmanın samimiyetten geldiğini, kadın öğrencilerin 55'i (%62,5) samimiyetten dolayı lakabın takıldığını söylemiştir. Cinsiyet bağlamında erkek ve kadın öğrencilerin lakap takma nedenlerinin samimiyet göstergesi olduğu söylenebilir.

Şekil.2: Lakaplar Öğrencinin En Çok Hangi Özelliğine Göre Verilir?

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin 72'si (%29) dış görünüme göre lakap takıldığını, 70'i (%28,2) kişi karaktere göre lakap takıldığını, 65'i (%26,2) oranla davranışa göre lakap takıldığını ve 21'i (%8,5) yeteneklere göre lakap takıldığını söylemişlerdir.

Tablo 6. Cinsiyet ve Lakap Türü İlişkisi

		Çevrenizde Ne Tür Lakaplar Var?		Toplam
		Olumlu Lakaplar	Olumsuz Lakaplar	
Cinsiyetiniz?	Erkek	72	88	160
		45,0%	55,0%	100,0%
	Kadın	47	41	88
		53,4%	46,6%	100,0%
Toplam	119	129	248	
	48,0%	52,0%	100,0%	
		100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin 88'i (%55) çevrelerinde olumsuz lakaplar olduğunu, kadın öğrencilerin ise 47'si (%53,4) çevrelerinde olumlu lakaplar olduğunu ifade etmişlerdir. Cinsiyet bağlamında erkek öğrencilerin çevrelerinde daha çok olumsuz lakabın olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Cinsiyet ile Lakapların Öğrencinin Kişiliğini Etkilediğini Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Karşılaştırması

		Lakapların öğrencinin kişiliğini etkilediğini düşünüyor musunuz?			Toplam
		Evet	Hayır	Kısmen	
Cinsiyetiniz?	Erkek	51	48	61	160
		31,9%	30,0%	38,1%	100,0%
	Kadın	68,9%	57,8%	67,0%	64,5%
		23	35	30	88
Kadın	26,1%	39,8%	34,1%	100,0%	
	31,1%	42,2%	33,0%	35,5%	
Toplam	74	83	91	248	
	29,8%	33,5%	36,7%	100,0%	
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin 112'si (%70), kadın öğrencilerin 53'ü (%60,2) lakapların öğrencinin kişiliğini etkilediğini söylemişlerdir. Cinsiyet bağlamında kadın öğrencilere oranla erkek öğrencilerin lakabın kişiliği etkilediğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 8. Cinsiyet ile Arkadaşlarınıza Hangi Durumlarda Lakaplarıyla Hitap Edersiniz? Sorusuna Verilen Cevapların Karşılaştırması

		Arkadaşlarınıza hangi durumlarda daha çok lakaplarıyla hitap edersiniz?			Toplam
		Öfke Anında	Şakalaşırken	Diğer	
Cinsiyetiniz?	Erkek	17	122	21	160
		10,6%	76,3%	13,1%	100,0%
	Kadın	94,4%	61,3%	67,7%	64,5%
		1	77	10	88
Kadın	1,1%	87,5%	11,4%	100,0%	
	5,6%	38,7%	32,3%	35,5%	
Toplam	18	199	31	248	
	7,3%	80,2%	12,5%	100,0%	
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin 122'si (%76,3) ve kadın öğrencilerin 77'si (%87,5) arkadaşlarına lakapları ile seslenme durumlarının şakalaşırken olduğunu söylemişlerdir.

Tablo 9. Sınıf Düzeyi ile Lakap Nedeniyle Herhangi Bir Arkadaşınızla Sözlü veya Fiziki Şiddet Yaşadınız mı? Sorusuna Verilen Cevapların Karşılaştırması

		Lakap nedeniyle herhangi bir arkadaşınızla sözlü veya fiziki problem yaşadınız mı?			
		Evet	Hayır	Bazen	Toplam
Kaçınıcı sınıfıtasınız?	9	18	23	11	52
		34,6%	44,2%	21,2%	100,0%
		27,7%	17,7%	20,8%	21,0%
	10	12	43	9	64
		18,8%	67,2%	14,1%	100,0%
		18,5%	33,1%	17,0%	25,8%
	11	32	45	27	104
		30,8%	43,3%	26,0%	100,0%
		49,2%	34,6%	50,9%	41,9%
	12	3	19	6	28
		10,7%	67,9%	21,4%	100,0%
		4,6%	14,6%	11,3%	11,3%
Toplam	65	130	53	248	
	26,2%	52,4%	21,4%	100,0%	
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan 9.sınıf öğrencilerinin 29'u (%55,8) 11.sınıf öğrencilerinin 59'u (%56,88) arkadaşlarıyla fiziksel, sözlü tartışmalara girdiklerini söylemişlerdir. Öğrencilerden 9. ve 11. sınıfların lakaplara karşı tepkilerinin daha sert olduğu gözlemlenmiştir.

Grafik 3. Çevrenizde Ne Tür Lakaplar Var?

Araştırmaya katılan bir lakabı olan lise öğrencilerinin 129'u (%52) çevresindeki lakapların olumsuz olduğunu, 119'u (%48) ise çevresindeki lakapların olumlu olduğunu söylemişlerdir. Öğrencilerin çevresinde olumsuz lakapların ağırlıkta olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 10. Sınıf Düzeyi ile Lakap Nedeniyle Okuldan Soğuduğunuz Oldu Mu? Sorusuna Verilen Cevapların Karşılaştırması

	Lakap nedeniyle okuldan soğuduğunuz oldu mu?			Toplam	
	Evet	Hayır	Bazen		
Kaçıncı sınıftasınız?	9	10 19,2% 28,6%	35 67,3% 18,8%	7 13,5% 25,9%	52 100,0% 21,0%
	10	6 9,4% 17,1%	50 78,1% 26,9%	8 12,5% 29,6%	64 100,0% 25,8%
	11	17 16,3% 48,6%	77 74,0% 41,4%	10 9,6% 37,0%	104 100,0% 41,9%
	12	2 7,1% 5,7%	24 85,7% 12,9%	2 7,1% 7,4%	28 100,0% 11,3%
Toplam	35 14,1% 100,0%	186 75,0% 100,0%	27 10,9% 100,0%	248 100,0% 100,0%	

Araştırmaya katılan 9.sınıf öğrencilerinin 35'i (%67,3), 10.sınıf öğrencilerinin 50'si (%78,1), 11.sınıf öğrencilerinin 77'si (%74) lakaplar nedeniyle okuldan soğuduklarını, 12. sınıf öğrencilerinin 24'ü (%85,7) lakaplar yüzünden okuldan soğumadıklarını söylemişlerdir.

Tablo 11. Algılanan Akademik Başarı Durumu ile Öğrenciye Takılan Olumlu Lakapların Öğrencilerin Ders İçindeki Performanslarını Olumlu Etkilediğini Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Karşılaştırması

	Öğrenciye takılan olumlu lakapların öğrencilerin ders içindeki performanslarını olumlu etkilediğini düşünüyor musunuz?			Toplam
	Evet	Hayır	Kısmen	
Çok İyi	12 31,6%	19 50,0%	7 18,4%	38 100,0%
	13,8%	18,6%	11,9%	15,3%
İyi	34 40,5%	34 40,5%	16 19,0%	84 100,0%
	39,1%	33,3%	27,1%	33,9%
Orta	36 31,6%	45 39,5%	33 28,9%	114 100,0%
	41,4%	44,1%	55,9%	46,0%
Kötü	5 50,0%	3 30,0%	2 20,0%	10 100,0%
	5,7%	2,9%	3,4%	4,0%
Çok Kötü	0 0,0%	1 50,0%	1 50,0%	2 100,0%
	0,0%	1,0%	1,7%	0,8%
Toplam	87 35,1% 100,0%	102 41,1% 100,0%	59 23,8% 100,0%	248 100,0% 100,0%

Araştırmaya katılan akademik olarak çok iyi olan öğrencilerden 19'u (%50), akademik olarak iyi olan öğrencilerden 34'ü (%50) oranla, akademik olarak orta olan öğrencilerden 45'i (%40,5), akademik olarak kötü olan öğrencilerden 3'ü (%30) ve akademik olarak çok kötü olan öğrencilerden 1'i (%50) lakapların ders içi performans durumuna etkisi olmayacağını söylemişlerdir.

Tablo 12. Akademik Başarı Durumu ile Olumsuz Lakap Sahibi Öğrencilerin Arkadaşlarının Takılması (malzeme olmamak) Korkusu Olmadan Derse Katılabileceğini Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Karşılaştırması

	Olumsuz lakap sahibi öğrencilerin arkadaşlarının takılması (malzeme olmamak) korkusu olmadan derse katılabileceğini düşünüyor musunuz?			Toplam	
	Evet	Hayır	Bazen		
Ders başarı durumunuz?	Çok İyi	9	19	10	38
		23,7%	50,0%	26,3%	100,0%
	İyi	17	50	17	84
		20,2%	59,5%	20,2%	100,0%
	Orta	17	73	24	114
		14,9%	64,0%	21,1%	100,0%
	Kötü	3	6	1	10
		30,0%	60,0%	10,0%	100,0%
	Çok Kötü	0	1	1	2
		0,0%	50,0%	50,0%	100,0%
	Toplam	46	149	53	248
		18,5%	60,1%	21,4%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı düzeyi ile olumsuz lakap sahibi öğrencilerin arkadaşlarının takılması (malzeme olmamak) korkusu olmadan derse katılabileceğini düşünüyor musunuz? sorusu karşılaştırmasında öğrencilerin büyük çoğunluğunun olumsuz lakap sahibi öğrencilerinin derse aktif katılım yapamayacağını belirttikleri görülmektedir.

Tablo 13. Cinsiyet ile Yanıtını bildiğiniz Halde Arkadaşların Tavrından Dolayı Sınıf Karşısında Konuşmaktan Korktuğunuz İçin Sorulan Bir Soruya Karşılık Vermediğiniz Oldu Mu? Sorusuna Verilen Cevapların Karşılaştırması

	Yanıtını bildiğiniz halde arkadaşların tavrından dolayı sınıf karşısında konuşmaktan korktuğunuz için sorulan bir soruya karşılık vermediğiniz oldu mu?			Toplam	
	Evet	Hayır	Bazen		
Cinsiyetiniz?	Erkek	82	33	45	160
		51,2%	20,6%	28,1%	100,0%
	Kadın	50	11	27	88
		56,8%	12,5%	30,7%	100,0%
Toplam	132	44	72	248	
	53,2%	17,7%	29,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinden bir lakabı olan erkek öğrencilerinin 82'si (%51,2) ve bir lakabı olan kadın öğrencilerinin 50'si (%56,8) evet yanıtını bildiğimiz halde arkadaşlarımızın tavrından dolayı sınıf karşısında sorulan soruya cevap veremediğimiz oldu demiştir.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

❖ 255 (%53,1) Erkek, 225 (%46,9) kadın olmak üzere toplam 480 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Öğrencilerden 110'u (%22,9) 9.sınıf, 114'ü (%29,4) 10. sınıf, 164'ü (%34,2) 11.sınıf ve 65'i (%13,5) 12. sınıftır. 74 öğrencinin (%15,4) ders başarı durumlarının çok iyi olduğu, 196 öğrencinin (%40,8) ders başarı durumlarının iyi olduğu, 188 öğrencinin (%39,2) ders başarı durumlarının orta olduğu ve 16 öğrencinin (%3,3) ders başarı durumlarının kötü olduğu görülmüştür.

❖ Araştırmaya katılan 480 lise öğrencisinden 248'i (%51,7) bir lakabının olduğunu belirtmiştir.

- ❖ Lakabı olan lise öğrencilerinin 95'i (%38,3) lakaplarını sevmediklerini, 83'ü (%33,6) lakaplarını sevdiklerini, 70'i (%28,2) lakaplarını kısmen sevdiğini söylemiştir.
- ❖ Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin 216'sı (%45) lakabı arkadaşının verdiğini söylemiştir. Bu da lakap verme eyleminin öğrenciler arasında bir samimiyet göstergesi olduğu söylenebilir.
- ❖ Bir lakabı olan lise öğrencilerinden 204'ü (%82,3) kendilerine isimleri ile hitap edilmesini istediklerini, 44'ü (%17,7) ise lakapları ile hitap edilmesini istediklerini söylemişlerdir. Lise öğrencileri çoğunlukla isimlerini lakaplara tercih ediyorlar diyebiliriz.
- ❖ Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin 92'si (%57,5) lakap takmanın samimiyetten geldiğini, kadın öğrencilerin 55'i (%62,5) samimiyetten dolayı lakabın takıldığını söylemiştir. Cinsiyet bağlamında erkek ve kadın öğrencilerin lakap takma nedenlerinin samimiyet göstergesi olduğu söylenebilir.
- ❖ Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin 88'i (%55) çevrelerinde olumsuz lakaplar olduğunu, kadın öğrencilerin ise 47'si (%53,4) çevrelerinde olumlu lakaplar olduğunu ifade etmişlerdir. Cinsiyet bağlamında erkek öğrencilerin çevrelerinde daha çok olumsuz lakabın olduğu söylenebilir.
- ❖ Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin 72'si (%29) dış görünüme göre lakap takıldığını, 70'i (%28,2) kişi karaktere göre lakap takıldığını, 65'i (%26,2) oranla davranışa göre lakap takıldığını ve 21'i (%8,5) yeteneklere göre lakap takıldığını söylemişlerdir.
- ❖ Araştırmaya katılan bir lakabı olan lise öğrencilerinin 129'u (%52) çevresindeki lakapların olumsuz olduğunu, 119'u (%48) ise çevresindeki lakapların olumlu olduğunu söylemişlerdir. Öğrencilerin çevresinde olumsuz lakapların ağırlıkta olduğunu söyleyebiliriz.
- ❖ Araştırmaya katılan 9.sınıf öğrencilerinin 35'i (%67,3), 10.sınıf öğrencilerinin 50'si (%78,1), 11.sınıf öğrencilerinin 77'si (%74) lakaplar nedeniyle okuldan soğuduklarını, 12. sınıf öğrencilerinin 24'ü (%85,7) lakaplar yüzünden okuldan soğumadıklarını söylemişlerdir.
- ❖ Araştırmaya katılan akademik olarak çok iyi olan öğrencilerden 19'u (%50), akademik olarak iyi olan öğrencilerden 34'ü (%50) oranla, akademik olarak orta olan öğrencilerden 45'i (%40,5), akademik olarak kötü olan öğrencilerden 3'ü (%30) ve akademik olarak çok kötü olan öğrencilerden 1'i (%50) lakapların ders içi performans durumuna etkisi olmayacağını söylemişlerdir.
- ❖ Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı düzeyi ile olumsuz lakap sahibi öğrencilerin arkadaşlarının takılması (malzeme olmamak) korkusu olmadan derse katılabileceğini düşünüyor musunuz? Sorusu karşılaştırmasında öğrencilerin büyük çoğunluğunun olumsuz lakap sahibi öğrencilerinin derse aktif katılım yapamayacağını belirttikleri görülmektedir.
- ❖ Araştırmaya katılan lise öğrencilerinden bir lakabı olan erkek öğrencilerinin 82'si (%51,2) ve bir lakabı olan kadın öğrencilerinin 50'si (%56,8) evet yanıtını bildiğimiz halde arkadaşlarımızın tavrından dolayı sınıf karşısında sorulan soruya cevap veremediğimiz oldu demiştir.

5. ÖNERİLER

- ✓ İlkokuldan itibaren öğrencilere lakap takmanın olumsuzluklarına (karşıdaki insanı incittiği gibi) dair bilgiler verilmelidir.
- ✓ Lakap ile mücadele etmek yerine lakapta kullanılan içerik öncelikli hedef olmalıdır; olumlu lakaplar kişi üstünde doping etki yaratırken, olumsuz lakaplar kişi üstünde mobbing etkiye neden olmaktadır.
- ✓ Öğrenciler arası empati kurulması sağlanmalıdır; lakap takmanın lakap takılan kişi üzerindeki etkilerini anlamaları ve lakap takmanın olumsuz yönlerini görmeleri sağlanmalıdır.
- ✓ Öğrencilere, arkadaşlarıyla aynı yaşta olmalarından dolayı onlara istedikleri şekilde hitap etme haklarının olmadığı öğretilmelidir.
- ✓ Öğrencilerin özgüvenlerini sarsacak sınıf içi arkadaş eylemlerine öğretmenlerce anında müdahale edilmelidir, yapılan eylemin hoş olmadığı anlatılmalıdır.
- ✓ Okul rehberlik servisinin sınıf içinde ve okulda diğer öğrencilere sürekli lakap takan ve bu nedenle olumsuzluklar yaşayan öğrencilerle konuşma ortamı sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Boyraz, A. G. (2014). *Bir Yöre Örneğinden Hareketle Lakaplar Konusunda Bazı Dikkatler*. <www.turkoloji.cu.edu.tr/cukurova/sempozyum/semp_3/boyraz.php> Erişim: 10.10.2020
- Cloutier, R. (1994). Ergenlik Psikolojisinde Kuramlar. Çev. Bekir Onur. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27(2), 875-904.
- Cole, L. & Morgan, J. J.B. (2001). *Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi*. Çev: Belkıs Halim Vassaf. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Çivilidağ, A. (2013). *Gelişim Süreci Odağında Ergenlik Psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Eren, P. D., Gözaydın, D. D., Parlatur, D. D., Tekin, P. D. & Zülfikar, D. D. (1988). *Lakap. Türkçe Sözlük* (s. 956). içinde Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.
- Humphries, T.L. (1999). Akran arabuluculuk programlarının iyileştirilmesi: Öğrenci deneyimleri ve önerileri. *Profesyonel Okul Danışmanlığı*, 3(1), 13.
- Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 231-256.
- Mitscherlich, A. (1996). Zulüm Üstüne Savlar. *COGİTO* (s. 223). içinde İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED) Ankara (2007). Ortaöğretim okullarında görevli yöneticilerin şiddet konusundaki bilgi ve becerilerine ilişkin mevcut durum analizi. http://www.meb.gov.tr/earged/earged/siddet_arastirmasi_yonetici.pdf, Erişim: 09.10.2020